Pojęcia kluczowe: *kluczowe: tajemnica adwokacka, adwokat, rachunek bankowy adwokata*

Monika Maskalska-Kwajzer

Naruszenie tajemnicy adwokackiej w przypadku zażądania przez organ egzekucyjny danych z rachunku bankowego adwokata

Abstrakt

Wejście w życie nowych regulacji prawnych zawartych w art. 36 § 1ca ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji umożliwiających administracyjnym organom egzekucyjnym uzyskiwanie od banków informacji dotyczących historii rachunku bankowego małżonka zobowiązanego skłania ponownie do poczynienia refleksji nad zagadnieniem tajemnicy zawodowej (adwokackiej i obrończej) w przypadku skorzystania przez organ z tych uprawnień. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuacje, kiedy to organ będzie chciał uzyskać od banku informacje zawarte na rachunku bankowym adwokata objęte tajemnicą adwokacką. W niniejszym artykule podjęta zostanie próba omówienia tego zagadnienia i wskazania uchybień ustawodawczych.

Wejście w życie nowych regulacji prawnych zawartych m.in. w art. 36 § 1ca Ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji[1], wprowadzonych nowelą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw[2] obowiązujących od dnia 25 marca 2024 roku umożliwiających administracyjnym organom egzekucyjnym uzyskiwanie od banków informacji dotyczących historii rachunku bankowego jego klientów skłania ponownie do poczynienia refleksji nad zagadnieniem tajemnicy zawodowej (adwokackiej i obrończej) w przypadku skorzystania przez organ z tych uprawnień. Jest to bowiem kolejny przepis umożliwiający organom administracyjnym niczym nieograniczony dostęp do informacji zawartych na rachunku bankowym adwokata

1 Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2019 r. poz. 1438 ze zm.).

2 Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 556).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

i nie ma praktycznie żadnego mechanizmu prawnego, który mógłby być użyty przeciwko bezprawnemu żądaniu organu administracyjnego. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuacje, kiedy to organ wszczyna niczym nieuzasadnione wobec adwokata postępowanie kontrolne, by następnie wejść w posiadanie danych zgromadzonych na jego rachunku bankowym, objętych tajemnicą adwokacką i wykorzystać je na cele innego postępowania dotyczącego innej osoby lub też działanie to podyktowane jest wyłącznie względami politycznych i adwokat staje się jedynie narzędziem do uzyskania określonego rezultatu. Takie działanie ewidentnie podważa nie tylko zaufanie klientów do instytucji bankowych, ale przede wszystkim zaufanie obywateli do instytucji państwa, których działanie w demokratycznym państwie prawa winno być oparte na prawie i w granicach prawa. Tymczasem w polskiej rzeczywistości adwokat nawet nie wie, że jego rachunek bankowy jest inwigilowany przez różne organy i na żadnym etapie nie może on nawet zaskarżyć decyzji o zażądaniu przez organ informacji objętych tajemnicą zawodową. Taka sytuacja z całą pewnością nie powinna mieć miejsca i wymaga gruntownych zmian ustawodawczych, zmierzających w kierunku objęcia gwarancjami proceduralnymi, a zwłaszcza skuteczną kontrolą sądową, prób uzyskania przez organ administracyjny danych z rachunku bankowego adwokata obejmującego dane chronione tajemnicą adwokacką lub obrończą. W niniejszym artykule podjęta zostanie próba omówienia tego zagadnienia i wskazania uchybień ustawodawczych w przypadku obowiązywania tajemnicy adwokackiej na gruncie postępowania egzekucyjnego w administracji.

I. Tajemnica adwokacka i obrończa w świetle aktualnych regulacji prawnych

Przechodząc do omówienia przedmiotowej problematyki, należy zastanowić się, czym jest w ogóle tajemnica. Każdy bowiem jedynie instynktownie jest w stanie określić, czym ona jest i jakie elementy składają się na jej istotę. O ile w znaczeniu potocznym tajemnicą jest wszystko to, co musi pozostać w absolutnym sekrecie, faktem znanym tylko ograniczonemu kręgowi osób, którego nie należy rozgłaszać, wymagający dyskrecji fakt niejawny, o tyle w znaczeniu prawnym brak jest w ogóle definicji pojęcia tajemnicy, o tajemnicy zawodowej nie wspominając[3]. Jak słusznie zauważa się w literaturze, kluczem do definicji tajemnicy jest niejawność, która wyznacza zarówno jej granicę, jak i treść[4]. Takie ujęcie problemu nie pozostawia wątpliwości co do przedmiotu tajemnicy w znaczeniu prawnym – chociaż w literaturze często mówi się o faktach objętych tajemnicą, wydaje się to jednak pewnym skrótem myślowym. Bardziej precyzyjne jest odnoszenie waloru niejawności do wiadomości o danym

3 M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Wolters Kluwer 2007, s. 15.

4 B. Kunicka-Michalska, *Ochrona tajemnicy zawodowej w polskim prawie karnym*, Warszawa 1972, s. 5.

fakcie. Fakt jako element rzeczywistości istnieje przecież obiektywnie, a element niejawności daje znać o sobie dopiero na etapie poznania określonego faktu, tj. zdobycia przez jednostkę wiadomości o nim. Przedmiotem tajemnicy jest zatem zawsze pewna wiadomość[5].

Nie sposób jest wykonywać zawód adwokata bez poszanowania gwarancji wynikających z obowiązku zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym dowiedział się on w trakcie udzielania porady prawnej. Człowiek postawiony w obliczu kłopotu prawnego najczęściej nie potrafi sam go rozwiązać. Poszukuje zatem osoby znającej się na prawie i posiadającej umiejętność praktycznego poruszania się w instytucjach owo prawo egzekwujących. W ten sposób obywatel, który ma kłopot prawny, w naturalny sposób trafia do adwokata. Rozmowa adwokata z klientem nie jest „rozmową o paragrafach". Jest rozmową o kłopocie prawnym, w jakim znalazł się klient, co przeradza się często w rozmowę o życiu. W gabinecie adwokackim nierzadko dochodzi do zwierzeń, wyznawania win, dzielenia się najgłębiej skrywanymi myślami. Żaden klient nie życzyłby sobie, by te informacje ujrzały światło dzienne. Nie dopuszcza też myśli, że jego słowa mogłyby być ujawnione, ale także byłby ostatnim, który życzyłby sobie ujawnienia na zewnątrz tego, czego dowiedział się od adwokata. Po to, by te rozmowy mogły mieć miejsce, niezbędna jest tajemnica adwokacka. Jest ona także niezbędna adwokatowi, by lepiej zrozumiał klienta, wszedł w jego człowieczeństwo, a następnie mógł wybrać wszystkie te elementy, które zostaną wykorzystane w obronie interesów człowieka, który do tej obrony udzielił adwokatowi bardzo szczególnego umocowania – pełnomocnictwa procesowego. Relacja, jaka buduje się między klientem a adwokatem, jest relacją zbudowaną na obopólnym zaufaniu, który po stronie adwokata warunkuje jego pracę, zaś po stronie klienta poczucie zaufania minimalizuje lęk, który odczuwa wobec nieznanego. Bez tego zaufania zbudowanego przede wszystkim na istnieniu tajemnicy adwokackiej wykonywanie tego zawodu byłoby niemożliwe lub nader utrudnione. Gdyby system prawa honorował w pełni gwarancje ustanowione w art. 6 ustawy Prawo o adwokaturze, przy uznaniu ich za regułę generalną, co w czasie uchwalenia tej ustawy, nie byłoby miejsca dla jakichkolwiek wątpliwości w odniesieniu do zakresu tajemnicy adwokackiej[6].

Zgodnie ze wspomnianym wyżej artykułem 6 Prawa o adwokaturze adwokat jest zobowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej. Jak wiadomo, w grę mogą wchodzić różne formy udzielania pomocy prawnej przez adwokatów. Doceniając w pełni znaczenie wszelkich form tej pomocy, za szczególnie doniosłą należy uznać jednak działalność adwokata w charakterze obrońcy. Słuszny jest zatem pogląd, że w ramach tajemnicy adwokackiej zupełnie szczególne znaczenie ma tajemnica obrończa, tj. tajemnica sprzężona

5 M. Rusinek, op. cit., s. 16.

6 J. Naumann, *Zbiór zasad etyki adwokackiej i godności zawodu. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 209–210.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

z udzielaniem pomocy prawnej w postaci obrony w sprawie odpowiedzialności karnej sensu largo. Warunkiem sine qua non nieskrępowanej i efektywnej realizacji konstytutywnego prawa do obrony, w tym do korzystania z pomocy obrońcy, jest jednak zapewnienie całkowitego zaufania oskarżonego do swojego obrońcy. Z tego względu tak istotne jest określenie sposobu i zakresu ochrony tajemnicy adwokackiej, w tym tajemnicy obrończej[7]. Według większości przedstawicieli palestry nie jest dostatecznie zrozumiałym wprowadzony podział na tajemnicę adwokacką obrończą oraz tajemnicę adwokacką zwykłą, jak czyni to ustawodawca w art. 178 § 1 Kodeksu postępowania karnego[8] i art. 180 § 2 k.p.k. Wszakże tajemnica obrończa chroni interesy procesowe klienta, czyli służy dokładnie temu samemu celowi, któremu służy tajemnica adwokacka adwokata niebędącego obrońcą, choć nadal reprezentantem swego klienta. Prowadzi to do wniosku, że elementem różnicującym podejście ustawodawcy do tajemnicy adwokackiej jest wyłącznie rodzaj sprawy. Stanem prawnym dokonano zatem rozróżnienia w ten sposób, że prawo do obrony obywatela w postępowaniu karnym zostało wzmocnione wprowadzeniem tajemnicy obrończej (jako tajemnicy szanowanej przez organy państwa w sposób bezwzględny), podczas gdy prawo do obrony obywatela we wszystkich innych postępowaniach korzysta z podobnej ochrony tylko w sposób względny, tj. do czasu zwolnienia adwokata z tej tajemnicy przez sąd[9]. Samorząd adwokacki nie zaakceptował tego trendu, uznając wyższość regulacji wynikającej z brzmienia art. 6 Prawa o adwokaturze nad regulacjami procesowymi oraz niezbędność objęcia tajemnicą zawodową adwokatów ochroną bezwzględną, która musi być respektowana przez wszystkie organy procesowe i w każdym postępowaniu[10].

Nie ulega jednak wątpliwości, że wyrażony w art. 178 k.p.k. zakaz przesłuchania obrońcy stanowi gwarancję prawa do obrony i jest fundamentalnym warunkiem korzystania z tego prawa. Zakres podmiotowy zakazu obejmuje więc obrońcę, tj. osobę uprawnioną do obrony według przepisów o ustroju adwokatury lub ustawy o radcach prawnych, a więc adwokata, radcę prawnego oraz aplikantów tych zawodów, w zakresie, w jakim zastępują adwokata lub radcę prawnego[11]. Zakaz działa bez względu na to, w jakim postępowaniu dana osoba ma status obrońcy, oraz niezależnie od tego, kto w tych postępowaniach występuje w roli oskarżonego. Obrońca nie może być zatem przesłuchany zarówno wówczas, gdy jest obrońcą w toczącym się postępowaniu, jak i w innych postępowaniach prowadzonych po zakończeniu postępowania przeciwko osobie, która powierzyła informacje w ramach stosunku obrończego, bez względu na

7 W. Marchwicki, M. Niedużak, *Odpowiedzialność dyscyplinarna oraz etyka zawodowa adwokatów i radców prawnych. Orzecznictwo*, wyd. 3, C.H. Beck 2019.

8 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024, poz. 37 ze zm.), dalej zwana k.p.k.

9 J. Naumann, op. cit., s. 215.

10 Uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 18 czerwca 1994 r., nr 1/VIII/1994.

11 T. Wróbel, *Aplikant – obrońca czy nie-obrońca? Uwagi na marginesie postanowienia SN z 26 października 2001 r. (II KZP 12/11)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2001/4, s. 37.

to, czy w kolejnym postępowaniu oskarżona jest ta sama osoba. Dla uruchomienia zakazu nie ma znaczenia rodzaj postępowania represyjnego, w którym osoba mająca w nim status obrońcy pozyskała informacje od osoby przez siebie reprezentowanej, zabronione jest zatem przesłuchanie w procesie karnym osoby, która powzięła informacje jako obrońca w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, w postępowaniu karnoskarbowym, w postępowaniu w sprawach nieletnich, postępowaniu przeciwko podmiotowi zbiorowemu oraz w postępowaniach dyscyplinarnych[12]. W kontekście powyższego bezwzględnego zakazu dowodowego nie znajduje zrozumienia dla większości przedstawicieli tego zawodu różnicowanie przez ustawodawcę zakresu ochrony dla innych niż karne spraw prowadzonych przez adwokata i udzielenie im jedynie względnej ochrony prawnej. Aktualne brzmienie art. 180 § 2 k.p.k. przewiduje, że osoby zobowiązane do zachowania tajemnicy adwokackiej mogą być przesłuchane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. Powyższa regulacja nasuwa daleko idące zastrzeżenia. Już samo sformułowanie „gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości" razi dowolnością, a wymiar sprawiedliwości skłonny jest uznawać za niezbędne wszystko to, co służy sądowi realizującemu procedurę wydawania orzeczenia. Po drugie zaś przesłanka ta jest tak dalece niedookreślona, że z jurydycznego punktu widzenia nie można jej zaakceptować. Czym bowiem jest owo dobro sprawiedliwości? Czy jest to dobro postępowania, dojście do prawdy obiektywnej, czy ułatwienie organom postępowania dowodzenia określonych faktów? Kwestia ta jest niezwykle ważka, gdyż po pierwsze nie ma żadnej legalnej definicji tego pojęcia, a orzecznictwo nie dostarcza jednoznacznej na to odpowiedzi. Brak jest jasnego klarownego określenia, co kryje się pod pojęciem „dobra wymiaru sprawiedliwości" i w czym wyraża się piecza sądu, który rozstrzyga o zwolnieniu adwokata z tajemnicy adwokackiej, która jest przecież podstawowym elementem prawidłowego wykonywania zawodu, funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i całego systemu ochrony prawnej w demokratycznym państwie prawa[13].

12 K. Sychta, *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, pod red. J. Zagrodnika, Wolter Kluwer 2024, uwagi do art. 178 k.p.k.

13 J. Naumann, op. cit., s. 213–214.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

II. Zakres przedmiotowy tajemnicy adwokackiej i obrończej. Dane osobowe klienta

Zarówno Prawo o adwokaturze, jak i Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (zwanym dalej Kodeksem Etyki Adwokackiej)[14] nie definiują wartości chronionych tajemnicą adwokacką. Przyjmuje się, w myśl § 19 Kodeksu Etyki Adwokackiej, że adwokat zobowiązany jest zachować w tajemnicy oraz zabezpieczyć przed ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem wszystko, o czym dowiedział się w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych. Ustawodawca zdecydował się zatem na zdefiniowanie zakresu tajemnicy adwokackiej w najszerszy możliwy sposób, wskazując, że obejmuje ona „wszystko", o czym dowiedział się on w związku z udzielaniem pomocy prawnej. W języku polskim zaimek „wszystko" oznacza „ogół rzeczy i praw". Nieważne jest zatem źródło, z którego adwokat zasięgnął tę wiedzę, czy pochodzi ona bezpośrednio od klienta, czy z własnych obserwacji adwokata. Różnowątkowość i wielorodność tych wątków powoduje, że jedynie adwokat może rozciągać pełną kontrolę nad tym zasobem informacyjnym i być zarówno jej depozytariuszem, jak i dysponentem. Ustawodawca nadał temu obowiązkowi atrybut nieograniczoności czasowej, uznając ten obowiązek za całkowity, zupełny i bezwzględny[15]. Tajemnicą objęte są również wszystkie wiadomości, notatki i dokumenty dotyczące sprawy, uzyskane od klienta oraz innych osób. Tajemnica chroni zatem także dane osobowe klienta i sferę prywatności klienta, wpisując się w konstytucyjnie chronioną wolność i tajemnicę komunikowania się[16]. Dane te objęte są ochroną niezależnie od miejsca, w którym w danym momencie znajdują się nośniki zawierające te informacje. Dokumenty objęte ochroną mogą bowiem znajdować się w posiadaniu osób trzecich – poza kontrolą klienta, adwokata czy jego personelu – bez utraty statusu poufności. Najprostszym przykładem będzie powierzenie kurierowi przesyłki z dokumentami zawierającymi informacje objęte tajemnicą. Przyjęcie możliwości dostępu do przesyłki na zasadach ogólnych w czasie, kiedy jest ona w posiadaniu kuriera, prowadziłoby do nieracjonalnych konsekwencji. Podobnie za niedopuszczalne należałoby uznać uzyskiwanie dostępu poprzez wykorzystanie osób asystujących przy innych formach komunikacji i przekazywaniu informacji (np. operatorów sieci telefonicznej czy administratorów serwerów). Fizyczne przechowywanie tych dokumentów przez podmioty trzecie nie zmienia ich statusu – powstały one bowiem wyłącznie ze względu na poszukiwanie

14 Uchwała nr 17/2021 NRA z dnia 26 czerwca 2021 r., ogłaszająca jednolity tekst Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeksu Etyki Adwokackiej) uchwalony przez Naczelną Radę Adwokacką 10 października 1998 r. (uchwała nr 2/XVIII/98) ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej nr 32/2005 z dnia 19 listopada 2005 r., uchwałami Naczelnej Rady Adwokackiej nr 33/2011 – 54/2011 z dnia 19 listopada 2011 r., uchwałą nr 64/2016 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 25 czerwca 2016 r. oraz uchwałą nr 66/2019 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 21 września 2019 r.

15 J. Naumann, op. cit., s. 219.

16 M. Gawryluk, *Prawo o adwokaturze – komentarz*, Warszawa 2012, s. 45.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

pomocy prawnej u adwokata. Tym samym w celu zapewnienia efektywności procesu świadczenia pomocy prawnej należy traktować je jako podlegające ochronie[17]. Wszystkie zatem informacje znajdujące się na rachunku bankowym adwokata, jak imię i nazwisko klienta, jego adres, numer rachunku bankowego, tytuł płatności czy sygnatura sprawy, będą podlegały tajemnicy adwokackiej, którą organy postępowania winny respektować w każdym stadium postępowania.

III. Dostęp organu egzekucyjnego do rachunku bankowego adwokata. Ujawnienie tajemnicy adwokackiej

Przyjęte w dodanym ustawą z dnia 9 marca 2023 roku art. 36 § 1ca ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji rozwiązania poszerzają katalog osób, od których naczelnik urzędu skarbowego jako administracyjny organ egzekucyjny będzie mógł żądać z banków różnych danych o majątku małżonka dłużnika. Projektodawcy w uzasadnieniu projektu wskazali między innymi, że nowe regulacje mają usprawnić egzekucję do majątku wspólnego zobowiązanego i jego małżonka oraz poszukiwania majątku zobowiązanego stanowiącego współwłasność jego i jego małżonka[18]. Jest to jednak kolejny przykład wyposażenia organów państwa w prawo do ingerencji w sferę swobód obywatelskich jednostki i jej prawo do prywatności. Przypomnieć należy, że od przeszło dwóch lat (tj. od 1 lipca 2022 roku) organy kontroli skarbowej zostały wyposażone w prawo uzyskiwania od banków informacji na temat posiadanych lub współposiadanych rachunków bankowych lub posiadanych pełnomocnictw do dysponowania rachunkami bankowymi, liczby tych rachunków lub pełnomocnictw, obrotów i stanów tych rachunków, z podaniem wpływów, obciążeń rachunków i ich tytułów oraz odpowiednio ich nadawców i odbiorców, bez konieczności uzyskiwania jakiejkolwiek zgody sądu na zwolnienie banku z tajemnicy bankowej i jakiejkolwiek kontroli skali wykorzystania uprawnienia wynikającego z art. 48 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej KAS)[19]. Przepisy te od samego początku wywołują obawy Rzecznika Praw Obywatelskich o stan ochrony prywatności właścicieli kont bankowych (i innych rachunków rozliczeniowych) oraz celowość utrzymywania w polskim porządku prawnym tego uprawnienia. Niewątpliwie wraz z wejściem w życie wspomnianego przepisu również ochrona tajemnicy adwokackiej doznała znacznego uszczerbku. Warto jednak przypomnieć, że na długo przed wprowadzeniem art. 48 ustawy o KAS organy podatkowe miały już do dyspozycji art. 182 § 1 Ordynacji podatkowej, zgodnie

17 P. F. Piesiewicz (red.), *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Wolter Kluwer 2023, LEX.

18 Projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw, projekt nr UD143, Kancelaria Rady Ministrów, gov.pl.

19 Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

z którym mogą one występować do banku z żądaniem ujawnienia informacji na temat rachunku, jeżeli z dowodów zgromadzonych w toku postępowania podatkowego wynika potrzeba uzupełnienia tych dowodów lub ich porównania z informacjami pochodzącymi z banku. Zakresem podmiotowym tego przepisu objęte są m.in. banki, zakłady ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne, dobrowolne fundusze emerytalne i banki prowadzące działalność maklerską, w zakresie prowadzonych indywidualnych kont emerytalnych oraz indywidualnych kont zabezpieczenia emerytalnego, a także domy maklerskie oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. W przeciwieństwie jednak do art. 48 ustawy o KAS, w przypadku skorzystania przez naczelnika urzędu skarbowego lub dyrektora izby administracji skarbowej właściwej dla toczącego się postępowania ze swojego uprawnienia, postępowanie podatkowe musi być już nie tylko wszczęte, ale także w znacznej części przeprowadzone. Ze zgromadzonych w nim dowodów musi bowiem wynikać potrzeba ich uzupełnienia lub porównania z informacjami pochodzącymi od instytucji finansowych[20]. Żądanie udzielenia informacji, o których mowa w art. 182 § 1 ma też formę postanowienia, które musi być wydane na piśmie. Na postanowienie to co prawda nie przysługuje zażalenie ani skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, gdyż jest to incydentalne postanowienie dowodowe, które może być jednak w każdym stadium postępowania zmienione, uzupełnione lub uchylone, a które będzie podlegało kontroli w trybie instancyjnym w razie złożenia odwołania od decyzji. Poddanie zaś tego incydentalnego rozstrzygnięcia pod rozwagę sądową nastąpi dopiero wówczas, gdy strona postępowania podatkowego po wyczerpaniu środków zaskarżenia wniesie skargę na ostateczną decyzję wydaną w następstwie wniesienia odwołania od decyzji organu podatkowego[21].

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 kwietnia 2000 roku[22] orzekającym o zgodności art. 182 i 183 o.p. z art. 47, 31 ust. 3, art. 49, 51 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz art. 78 Konstytucji RP podniósł, że wykładnia konstytucyjna art. 182 i 183 o.p. wskazała, iż zwrócenie się przez naczelnika urzędu skarbowego do banku o ujawnienie danych objętych tajemnicą bankową w związku z toczącym się postępowaniem podatkowym, jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy uzasadnione wątpliwości co do istnienia lub rozmiaru obowiązku podatkowego nie zostały wyjaśnione mimo wykorzystania wszystkich innych dostępnych środków dowodowych, a nieskorzystanie z tego nadzwyczajnego środka dowodowego naraziłoby Skarb Państwa na poważne straty. Tylko w takich okolicznościach można przyjąć, że naruszenie tajemnicy bankowej przez udostępnienie wskazanych danych naczelnikowi urzędu skarbowego jest uzasadnione.

20 B. Dauter [w:] S. Babiarz, W. Gurba, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, A. Olesińska, J. Rudowski, B. Dauter, *Ordynacja podatkowa. Komentarz,* wyd. XII, Warszawa 2024, art. 182.

21 P. Pietrasz [w:] *Ordynacja podatkowa. Tom II. Procedury podatkowe. Art. 120-344. Komentarz aktualizowany*, red. L. Etel, LEX/el. 2024, art. 182.

22 Wyrok TK z 11.04.2000 r., K 15/98, OTK 2000, nr 3, poz. 86.

Również w piśmiennictwie przyjmuje się, że zwrócenie się przez naczelnika urzędu skarbowego do banku o ujawnienie danych, które są objęte tajemnicą bankową, w związku z toczącym się postępowaniem podatkowym, jest dopuszczalne wyłącznie w sytuacji, gdy uzasadnione wątpliwości co do istnienia lub rozmiaru obowiązku podatkowego nie zostały wyjaśnione, mimo wykorzystania wszystkich innych dostępnych organowi podatkowemu środków dowodowych[23]. Ewentualne zatem żądanie upoważnionego organu podatkowego ujawnienia danych objętych tajemnicą bankową w innych przypadkach toczącego się postępowania podatkowego stanowiłoby przejaw nadużycia kompetencji, co ocenić należałoby jako działanie bezprawne i naruszające zasadę ochrony życia prywatnego.

W świetle zaś nowych uregulowań przyjętych w art. 36 § 1ca ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji ustawodawca, podążając niewątpliwie wzorem istniejącego art. 48 ustawy o KAS, uznał, że nie ma konieczności, by organ podatkowy przed wystąpieniem do banku z wnioskiem o udostępnienie danych zawartych na rachunku bankowym musiał zwrócić się uprzednio do strony postępowania na podstawie art. 183 o.p. o przekazanie przez nią samą stosownych informacji. Powoduje to, że osoba poddana kontroli operacyjnej, zwłaszcza takiej, która nie wykazała żadnej działalności przestępczej, nigdy nie dowie się o fakcie prowadzenia wobec niej tej kontroli. Nie ma ona zatem realnego wpływu na zbadanie legalności oraz zasadności przesłanek aż tak znacznej ingerencji w jej prawo do prywatności, gdyż kontroli operacyjnej nie towarzyszą żadne gwarancje proceduralne[24]. Osoba taka praktycznie nawet nie ma wiedzy o tym, że jej konto jest inwigilowane przez organ. Sprawa ta komplikuje się jeszcze bardziej, gdy właścicielem inwigilowanego konta jest adwokat czynnie wykonujący zawód, a udostępniany na żądanie organu rachunek bankowy jest rachunkiem firmowym prowadzonym dla celów prowadzonej działalności gospodarczej. Znajdują się tam bowiem dane osobowe klientów kancelarii objęte tajemnicą adwokacką lub obrończą. Wobec braku wydania przez organ w tej materii jakiejkolwiek decyzji procesowej adwokat nie ma żadnej wiedzy o prowadzonych również wobec niego czynnościach i wykonania stosownych czynności zachowawczych, jak chociażby uprzedzenie organu i organów samorządu adwokackiego o możliwym naruszeniu tajemnicy zawodowej. Wszystko to jest pokłosiem nieudolnej regulacji prawnej dotyczącej uprawnień organów podatkowych naruszającej prawa i swobody obywatelskie w zakresie prawa do prywatności, ale przede wszystkim bardzo skąpych regulacji w obszarze tajemnicy adwokackiej na gruncie prawa administracyjnego. W zasadzie

23 M. Karpiuk, *Egzekucja administracyjna z rachunków bankowych*, „Glosa. Prawo Gospodarcze w Orzeczeniach i Komentarzach" 2014/4, s. 95–105.

24 M. Matusiak-Frącczak, *Tajemnica adwokacka w polskim prawie administracyjnym, podatkowym i karnoskarbowym*, „Palestra" 2019/7–8.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

jedynym artykułem regulującym tę kwestię jest przepis art. 83 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego[25], zgodnie z którym świadek może odmówić odpowiedzi na pytania, gdy odpowiedź mogłaby narazić jego lub jego bliskich wymienionych w § 1 tegoż przepisu na odpowiedzialność karną, hańbę lub bezpośrednią szkodę majątkową albo spowodować naruszenie obowiązku zachowania prawnie chronionej tajemnicy zawodowej. Do regulacji tej odwołują się również przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne w administracji, zgodnie bowiem z art. 36 § 2 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji od wykonania przez uczestników postępowania obowiązku udzielania informacji i wyjaśnień może uchylić się ten, kto według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego może odmówić zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie. Brak jest jednak w ustawie egzekucyjnej tożsamych uregulowań, chociażby w k.p.k. dotyczących dokumentów zawierających tajemnicę adwokacką i obrończą czy w ustawie o KAS[26]. Przykładowo zgodnie z art. 122 ust. 2 pkt 1 ustawy o KAS materiały uzyskane w toku kontroli operacyjnej w sprawach o przestępstwa skarbowe zawierające informacje objęte tajemnicą obrończą są niezwłocznie komisyjnie i protokolarnie niszczone, zaś w myśl art. 225 k.p.k. w przypadku znalezienia przez organ podczas przeszukania pism lub dokumentów obejmujących okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, na wniosek obrońcy lub innej osoby, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, organ dokonujący tych czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. W przypadku natomiast informacji znajdujących się na rachunku bankowym objętych tajemnicą adwokacką lub obrończą ta ochrona jest zupełnie iluzoryczna, gdyż w większości wypadków adwokat, wobec którego organ egzekucyjny zwraca się do banku o udzielenie informacji dotyczących również jego historii rachunku bankowego nie ma nawet wiedzy o tych czynnościach. Jest on pozbawiony zatem realnego wpływu na zbadanie legalności czy zasadności przesłanek aż tak znacznej ingerencji w jego prawo do prywatności oraz naruszenia spoczywającego na nim obowiązku strzeżenia tajemnicy zawodowej.

IV. Konkluzje

Reasumując powyższe rozważania, warto podkreślić, że od zawsze palestra podchodziła do zagadnienia ochrony tajemnicy adwokackiej z najwyższą powagą i deontologiczną uwagą. Od zawsze służbie adwokackiej towarzyszyło i nadal towarzyszy przekonanie, że bez posiadania gwarancji, jaką jest wyposażenie adwokatów w szczególny rodzaj tajemnicy zawodowej, prawidłowe wykonywanie tego zawodu nie jest możliwe. Podejście jednak do tego zagadnienia ewoluuje i to niestety w kierunku

25 Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.).

26 Ustawa z dnia 26 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2018 r. poz. 508 ze zm.).

ograniczenia jej zakresu i faktycznego znaczenia. Jakkolwiek prerogatywa w postaci wyposażenia adwokatów w szczególną tajemnicę zawodową przypisaną właśnie społecznemu posłannictwu adwokata przez samych adwokatów jest traktowana jak świętość zawodowa, to podejścia tego niestety nie podziela i nie szanuje zarówno legislatura, jak i organy prawo stosujące. Dobitnie temu zaświadczają zarówno zmiany w stanie prawnym, jak i praktyka, która z owych zmian ochoczo korzysta[27].

adw. Monika Maskalska–Kwajzer

Adwokat, pracownik etatowy Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła VI Liceum Ogólnokształcące w Toruniu. Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie ukończyła studia magisterskie na kierunku Prawo (2010 rok) oraz na kierunku Administracja (2009 rok). W latach 2011 - 2013 odbywała aplikację adwokacką. Od 2014 roku wykonuje zawód w ramach indywidualnej praktyki adwokackiej w Bydgoszczy, świadcząc pomoc prawną zarówno w sprawach cywilnych, jak i w karnych. W 2025 roku ukończyła podyplomowe studia z zakresu Master od Laws na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie.

Advocate and an employee of the Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz. She completed the 6th General Secondary School in Toruń and graduated from the Faculty of Law and Administration of the Nicolaus Copernicus University in Toruń, where she was awarded a Master's degree in Law (2010) and a Master's degree in Administration (2009). She completed her advocate training from 2011 to 2013. Since 2014, she has been practicing as a lawyer in Bydgoszcz, providing legal assistance in both civil and criminal cases. In 2025, she completed post-diploma Master of Laws studies in international law and common law at the John Paul II Catholic University of Lublin.

Numer ORCID:0009-0001-2283-6234

27 J. Naumann, op. cit., s. 209.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

Abstract

Keywords: *advocate-client privilege, advocate, advocate's bank account*

Violation of the advocate-client privilege in the event of disclosure of information from an advocate's bank account at the request of the enforcement authority

The entry into force of new legal regulations contained in Article 36(1ca) of the Act on Enforcement Proceedings in Administration, which allow administrative enforcement authorities to acquire from banks information regarding the history of bank account of the obligor's spouse encourages, yet another time, reflection on the lawyer-client privilege (enjoyed by advocates and defence counsels) should such authorities exercise these rights. It is not hard to imagine a situation when the authority will want to obtain from the bank information contained in an advocate's bank account, such information covered by the advocate-client privilege. This article attempts to discuss this issue and indicate legislative failures relating to the advocate-client privilege.

Bibliografia

1. **Dauter Bogusław** (w:) S. Babiarz, W. Gurba, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, A. Olesińska, J. Rudowski, B. Dauter, *Ordynacja podatkowa. Komentarz,* wyd. XII, Warszawa 2024
2. **Gawryluk Marek,** *Prawo o adwokaturze – komentarz*, Warszawa 2012
3. **Karpiuk Mirosław,** *Egzekucja administracyjna z rachunków bankowych*, „Glosa. *Prawo Gospodarcze w Orzeczeniach i Komentarzach*" 2014/4
4. **Kunicka-Michalska Barbara,** *Ochrona tajemnicy zawodowej w polskim prawie karnym*, Warszawa 1972
5. **Matusiak-Frącczak Magdalena,** *Tajemnica adwokacka w polskim prawie administracyjnym, podatkowym i karnoskarbowym*, „Palestra" 2019/7–8
6. **Marchwicki Wojciech, Niedużak Marek,** *Odpowiedzialność dyscyplinarna oraz etyka zawodowa adwokatów i radców prawnych. Orzecznictwo*, wyd. 3, C.H. Beck 2019
7. **Naumann Jerzy,** *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu. Komentarz,* Warszawa 2015
8. *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, red. P. Piesiewicz, Wolter Kluwer 2023

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2

9. **Pietrasz Piotr** (w:) *Ordynacja podatkowa. Tom II. Procedury podatkowe. Art. 120–344. Komentarz aktualizowany*, red. L. Etel, LEX/el. 2024.
10. **Przybysz Piotr,** *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, LEX/el. 2023
11. **Rusinek Michał,** *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Wolters Kluwer 2007
12. **Sychta Katarzyna,** *Kodeks postępowania karnego – komentarz*, pod red. J. Zagrodnika, Wolter Kluwer 2024
13. **Wróbel Tomasz,** *Aplikant – obrońca czy nie-obrońca? Uwagi na marginesie postanowienia SN z 26 października 2001 r. (II KZP 12/11)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2001/4

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.01.2